

## KUR'ÂN'A YAKLAŞIMDA İSLÂH AKIMI: MODERNİZM (11)

(...dünden devam)

**“Ali Suâvî 1(839-1878), medresede yetişmiş ateşli bir yenilikçi idi.** Abdülaziz döneminde ortaokul öğretmenliği, Ticaret Mahkemesi Başkanlığı gibi çeşitli görevlerde bulunan, daha sonra yayın hayatına atılıp gazete çıkaran, Paris’e gidip orada Ulûm adlı küçük çapta bir dergi ve ekinde de bir ansiklopedi denemesi yayınlamaya başlayan bu yazar, V’nci Murad’ın tahta çıkarılması girişimcileri arasında görüldüğü için bir cop darbesiyle öldürülmüş bulunan bir Türk düşünürüdür. Arapça

Farsça

, Fransızca

bilirdi. Fransız dilinde yazdığı yazıları da vardır.

Suâvî, taşradaki buhranlı ve mücadeleli hayatından İstanbul’a dön-düğü zaman Siyasete karışmak istiyordu. Muhbir’de Bâb-ı Âlî’ye hücum ettiği için Kastamonu’ya sürüldü. Fakat o, Yeni Osmanlılar Hareketine katılmak üzere Avrupa’ya gitti.

**Namık Kemal ve Ziya Paşa, Yeni Osmanlı Devleti’nde şerîatin temel alınmasını isteyip fıkhi savunurlarken Ali Suâvî**, dünya işlerinin din kanunlarıyla yönetilmesine karşı çıkıyordu.

Ona göre siyaset bilgisinin esası şerîat ve edebiyât değil, coğrafya, ekonomi ve ahlâk idi.

İbâdetin de Türkçeleştirilmesini, namaz surelerinin Türkçeye çev-rilebileceğini söylüyor, hutbelerin Türkçe okunmasını savunuyordu. Ali Suâvî

’nin bu konuda dayanağı, İmam-ı A’zam

’ın, Arapça bilmeyenlerin, Fatiha

’yı, kendi dillerindeki çevirisini okuyarak namaz kılabilecekleri hakkındaki görüşü idi. Hilmi Ziya Bey

’e göre “Buna yeni bazı kanıtları katmak üzere Mısır

’da Ferid Vecdi

, el-Ezher Gazetesi

’nde Kur’ân

’ın Tercemesi problemini 1920-25 sırasında şiddetle savundu. Fakat Mustafa Sabri

, Kurân’ın tercemesi aleyhinde yazılar yazdı. Ne garîptir ki Araplar bu fikri savunurken, bir Türk ona karşı bulunuyordu. Memleketimizde 1945’ten sonra Kur’ân

tercemesi girişimleri genişledi.” (Merhum Profesör ’ün bu yazıyı yazdığı tarihten bu yana Türkiye’de çok şey değişmiş, dinî düşüncede büyük yenilik ve gelişme olmuştur.)

Ali Suâvî, Hilâfet kurumuna da çatmıştır. Ulûm’da (II. cilt, 16’ncı sayı), “İslâm devletlerinde siyâsî kudret”e dair yazısında Peygamber’in, halîfe diye bir vekîl bırakmadığını ve hiç kimsenin Peygamber’e vekîl olma iddiâsında bulunamayacağını, Halîfe unvanının, yalnız Hz. Ebu-bekir’e âidolduğunu söylüyordu. Ayrıca diyordu ki:

**“Halîfe**

**lik, Kur’ân**

**ve Hadîse dayanmıyor. Sonradan icadedilmiştir ve zorunlu değildir.”**

İslâm’da hükûmetin rûhânî olmadığını ileri süren Suâvî, théoc-ra-tique devlet görüşüne karşıdır: “İsteyerek seçilen başkana istenerek boyun eğmek, istenerek lakap vermek usul ise, tereddütsüz ve cesaretle söyleriz ki halîfe, imam, pâdişâh, hiçbir peygamberin kaymakamı, vekîli değildir.”, “İslâm devleti, rûhânî olmadığı gibi mutlakiyet (monarşi) de değildir. İslâm’da hükümdar cezâ görür. Tahttan indirmek (destitution) nedir? En bilgin Müslümanların temiz elleri, halîfe ve sultanların kanlarına bulaştı. 72 halîfenin üçte biri katlolunmuştur.”

(devamı yarın..)